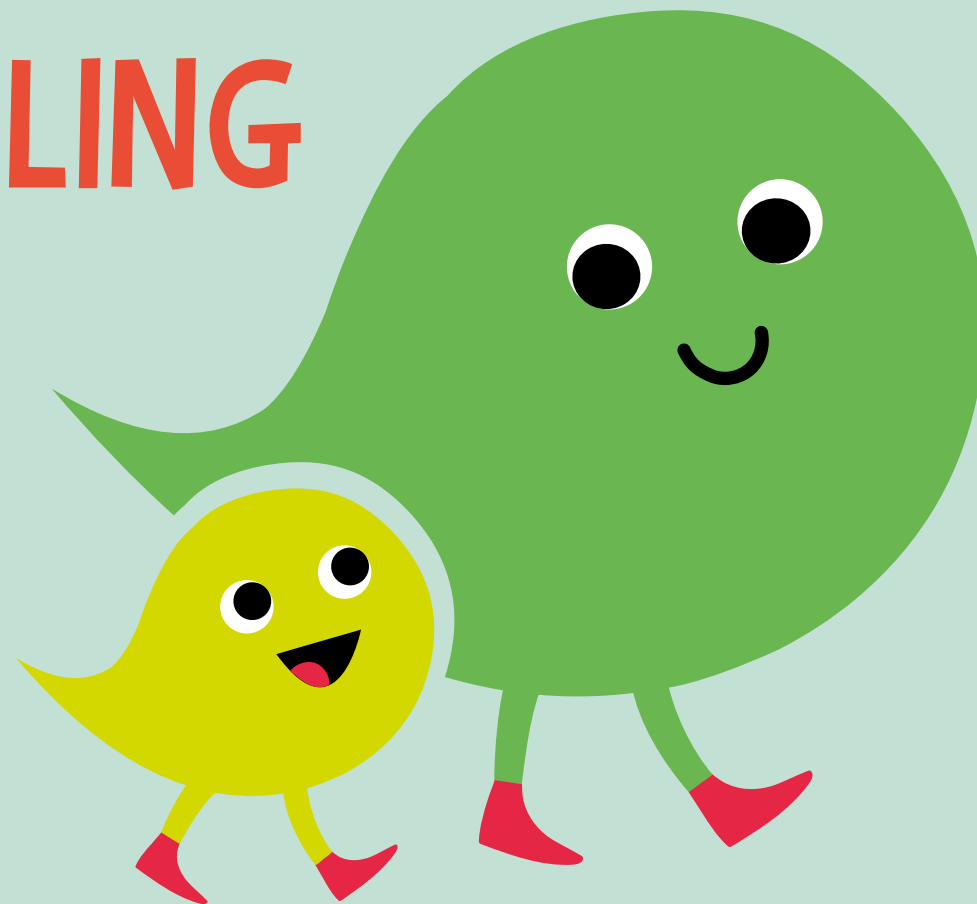


# BARNNS TIDIGA SPRÅKUTVECKLING



Framtaget av Språkstegen 2019  
med stöd från Kulturrådet, Bokstart

Den **språkliga stimulansen** när bebisen är liten är viktig!

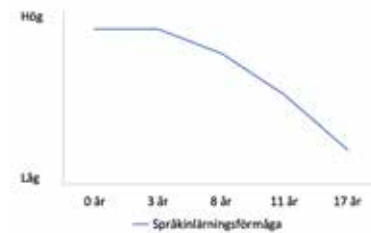
Under barnets **tidigaste levnadsår** är hjärnan mer formbar än någonsin.

Hjärnan är särskilt mottaglig för stimulans under barnets 3 första år.

Detta gäller i högsta grad den språkliga utvecklingen och det har stor betydelse vilken **mängd och typ** av språklig stimulans som barnet får av sin omgivning.

## MYCKET GRUNDLÄGGS TIDIGT

Nu är hjärnan mer formbar än någonsin



Du som förälder är barnets viktigaste resurs!

# MYCKET GRUNDLÄGGS TIDIGT

Nu är hjärnan mer formbar än någonsin

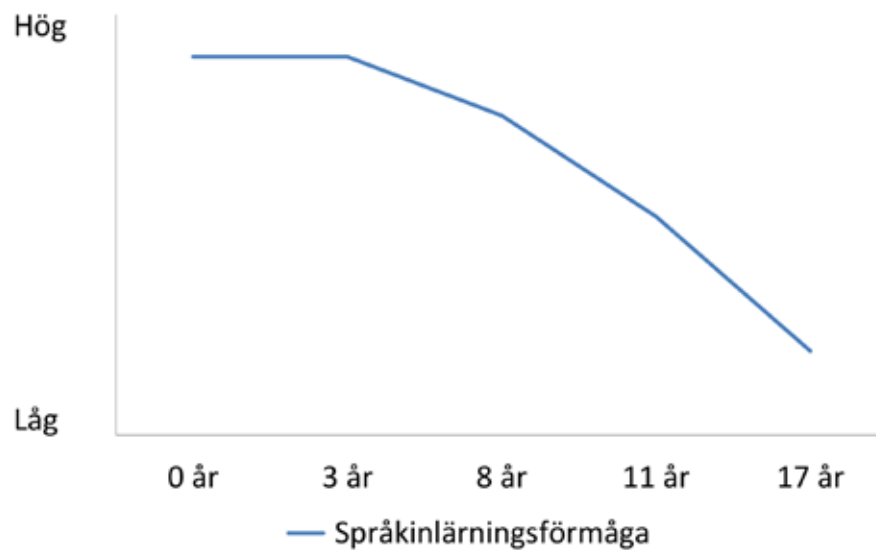


Diagram: Spädbarns språkliga begåvning Patricia Kuhl

Du som förälder  
är barnets  
viktigaste resurs!

Med små barn pratar vi – utan att vi kanske tänker på det – på ett alldeles speciellt sätt.

Vi pratar **långsammare**, med **kortare meningar** och **betonar** de viktigaste orden väldigt tydligt.

Vi gör **rösten ljusare**, varierar **satsmelodin** och vi **upprepar ord** flera gånger.

Vi är också noga med att försöka **fånga barnets blick**.

Detta kallas baby-talk eller barnanpassat tal och genom att prata på det här sättet **hjälper vi barnet att uppfatta talet** och uppmärksamma ord.

Diskussionsunderlag:  
*Känner ni igen er i detta?*

## BARNANPASSAT TAL - BABY TALK

Långsamt taltempo  
Korta fraser  
Ljus röst  
Många upprepningar  
Ögonkontakt



Foto: I77

# BARNANPASSAT TAL - BABY TALK

Långsamt taltempo  
Korta fraser  
Ljus röst  
Många upprepningar  
Ögonkontakt



Vi vet att barn lär sig överlägset bäst genom **samspel** med andra människor och inte alls på samma sätt genom att bara passivt ta emot språk.

Barnet behöver delta i en **ömsesidig kommunikation**, det vill säga omväxlande lyssna och själv uttrycka sig.

För det lilla barnet handlar det inte om att uttrycka sig med ord, men **barnet kommunicerar ändå på många sätt** genom gester, blickkontakt, ljudande och pekningar.

# SAMSPELET

## ÄR DET VIKTIGASTE

Barnet lär sig bäst  
om det får vara  
**delaktigt!**



# SAMSPELET

## ÄR DET VIKTIGASTE

Barnet lär sig bäst  
om det får vara  
**delaktigt!**



Foto: I177

När barnet söker kontakt via joller, blick och mimik är det viktigt att någon svarar på det.

Samspelet mellan barnet och andra människor lägger grunden för förmågan att kommunicera som följer barnet genom hela livet.

Var **nära barnet rent kroppsligt** när du pratar och leker. Då får ni lättare ögonkontakt och du ser vad barnet tittar på.

Om du böjer dig fram med en **förväntansfull min**, visar du barnet att du är intresserad och vill ha en reaktion från barnet.

Kom ihåg att svaret kan dröja från ett litet barn, fyll inte i pausen för snabbt utan **ge barnet tid**.

Diskussionsunderlag:

*Vad ger ditt barn för signaler?*

*När är det lätt och svårt att tolka ditt barn?*

**DU KAN  
FÖRSTÄRKA  
DITT BARNS  
KOMMUNIKATION**



**- genom att tolka och svara på barnets signaler**

# DU KAN FÖRSTÄRKA DITT BARN'S KOMMUNIKATION



Foto Anna Nordström

- genom att tolka och svara på barnets signaler

Kommunikation kan ske vid dagens alla rutiner, exempelvis vid byte av blöja, påklädning, matande, turer i vagnen mm.

**Prata med barnet** som om han eller hon förstår, om vad som händer eller kommer att hända.

Gör ljud och sjung. **Sätt ord på det ni gör.** Så läggs grunden till barnets första ordförråd.

**Sätt ord på det ni gör tillsammans**



Foto: I177

**Vardagen är full av tillfällen för kommunikation**

**Sätt ord på det ni  
gör tillsammans**



Foton 1177



**Vardagen är full  
av tillfällen för  
kommunikation**

En nyfödd uppfattar först alla ljud som en sammanhängande ljudström. Men efter hand lär sig barnet att urskilja rösterna hos de viktigaste personerna runt omkring sig.

Språkutveckling handlar både om att lyssna och att tala.

Genom att **stänga av bakgrundsmusik och TV** när ni leker, läser eller sjunger tillsammans skapar du en bra ljudmiljö för ditt barn.

Då blir det **lättare för barnet att uppfatta dina ord.**

Diskussionsunderlag:  
*Hur ser ljudmiljön ut i ert hem?*



**Hjälp ditt barn  
att uppfatta tal  
och språk genom  
att skapa en  
bra ljudmiljö**



**Hjälp ditt barn  
att uppfatta tal  
och språk genom  
att skapa en  
bra ljudmiljö**

Att vara flerspråkig innebär att man kontinuerligt omges av mer än ett språk.

Barn med flera språk **börjar inte tala senare** än barn med ett språk.

Hjärnan har kapacitet för att hantera flera språk.

Som förälder ska du tala det språk du trivs bäst med tillsammans med ditt barn. Genom att tala det språk du kan bäst blir du en **språklig förebild** för barnet.

## FLERSPRÅKIGHET



Hjärnan har kapacitet för att hantera flera språk

Tala det språk du kan bäst!

Foto Anna Nordström

# FLERSPRÅKIGHET



Hjärnan har kapacitet för att hantera flera språk

Tala det språk du kan bäst!

Det är **aldrig för tidigt** att börja läsa med barn, tvärtom kan man börja så snart barnet visar intresse för böcker.

Det lilla barnet kan ibland vara mest intresserat av att utforska, känna på och bläddra fram och tillbaka i boken. Detta kan gärna uppmuntras då tidiga **lustfyllda erfarenheter** av böcker ökar chanserna att barnet får med sig en grundinställning att böcker och läsning är roligt och meningsfullt.

Diskussionsunderlag:

*Har ni börjat använda böcker tillsammans med barnet?*



**När kan man  
börja läsa  
tillsammans  
med sitt barn?**



Ordförrådet utvecklas som bäst i situationer där barnet och den vuxne har en **ömsesidig uppmärksamhet** kring samma sak. Lässtunden är en perfekt situation för barnet att öva sig i detta.

Forskning visar att tidig läsning bidrar till att barnet får ett **större ordförråd**. Du ger också barnet tillfälle att utveckla koncentration, fantasi och kreativitet.

Inte minst ger lässtunden närhet och möjlighet att ha en mysig stund tillsammans.

## GENOM ATT LÄSA TILLSAMMANS GER DU DITT BARN ETT STÖRRE ORDFÖRRÅD



Fantasi  
Kreativitet

Samvaro  
Närhet

Uppmärksamhet  
Koncentration

Foto Anna Nordström

# GENOM ATT LÄSA TILLSAMMANS GER DU DITT BARN ETT STÖRRE ORDFÖRRÅD

Fantasi  
Kreativitet

Samvaro

Närhet

Uppmärksamhet  
Koncentration



Foto Anna Nordström

Det finns inget perfekt sätt att läsa. **Engagemang** och **närvaro** tillsammans med barnet är viktigast.

**Bjud på dig själv** och var inte rädd för att vara lite fånig. Visa barnet att du gillar att läsa tillsammans och använd gärna roliga ord och ljudeffekter som fångar barnets uppmärksamhet; såsom pang, bom, krasch, tut tut osv. Härma hur kossan, hunden, regnet, flygplanet låter.

Du kan även förstärka känsloläget hos karaktärerna genom att låta ledsen, överraskad eller rädd.

På så sätt **fångar du barnets intresse** och det är större chans att barnet bibehåller uppmärksamheten och tar till sig innehållet.

**Interagera med boken** medan du läser, och uppmuntra barnet att göra det samma. Man kan till exempel knacka på dörrar, klappa på djuren, pussa nallen eller vinka hej då. Det stärker barnets förståelse och är ett bra sätt att göra barnet delaktigt om han eller hon inte talar själv ännu.

## Läs med inlevelse



Foto 177

och ha en rolig stund tillsammans

# Läs med inlevelse



Foto 1177

och ha en rolig stund tillsammans

Det behövs inte så många böcker från början.  
**Samma bok** kan användas gång på gång.  
De flesta små barn tycker om att bli vana vid en och samma bok.

Ett litet barn har ofta kort koncentrationsspann.  
Du behöver inte läsa hela boken. Utgå från vad som väcker **barnets intresse** och fokusera på det.  
Du kan även berätta med egna ord.

Böcker med flikar eller olika material att känna på kan vara effektivt för att fånga barnets intresse.

Tips:

*Bra tillfälle att visa förslag på olika böcker!*

Diskussionsunderlag:

*Har ditt barn någon bok som det gillar?*

*Hur ser er lässtund ut?*

## VILKA BÖCKER SKA MAN VÄLJA?



Foto: Anna Nordström

# VILKA BÖCKER SKA MAN VÄLJA?



Foto: Anna Nordström

Om man inte känner sig säker på det svenska språket kan man titta i böckerna tillsammans med barnet och prata om bilderna på sitt **modersmål**.

Det finns många böcker skrivna på eller **översatta till andra språk**, och det finns böcker utan text med bara bilder.

På biblioteket kan man få hjälp att hitta böcker på andra språk än svenska.



# ATT LÄSA PÅ ANDRA SPRÅK



Redan det lilla barnet känner språket kroppsligt genom **rytm** och **sång**.

Från mycket tidig ålder har små barn glädje av sånger och ramsor. Många barn uppskattar att man har dem i sin famn och sjunger och dansar.

Man kan **markera rytmen** i verserna genom att klappa i barnets händer, röra barnets fötter eller armar och ben i takt.

Tips på ramsor att göra med gruppen:

*Huvud, axlar, knä och tå, knä och tå*

*Huvud, axlar, knä och tå, knä och tå*

*Ögon, öron, kinden klappen få*

*Huvud axlar knä och tåknä och tå*

*(rör vid barnets huvud, axlar osv medan du sjunger sången)*

## SÅNGER OCH RAMSOR

- en källa till gemenskap och glädje tillsammans med ditt barn



Foto: Anna Nördström

*Igelkotten rund och go (stryk över barnets mage)*

*Kryper ur sitt lilla bo (kryp med fingrarna över barnets kropp)*

*Om den något ser (rör runt barnets ögon)*

*Om den något hör (rör vid barnets öron)*

*Taggarna den utåt kör (kittla på barnets mage)*

# SÅNGER OCH RAMSOR

- en källa till gemenskap och glädje tillsammans med ditt barn








Nu är ditt barn litet –  
men du kan redan lägga grunden till läslust!

Det finns mycket du kan göra för att bibehålla barnets  
intresse för böcker och läsning.

Det är viktigt, inte minst eftersom vi vet att läsning  
leder till markant större ordförråd i skolåldern.

## Viktiga faktorer för att främja ditt barns eget läsande

-  En positiv attityd till läsning i hemmet
-  Tillgång till böcker
-  Regelbunden högläsning
-  Föräldrars engagemang
-  Att ha läsande förebilder

# Viktiga faktorer för att främja ditt barns eget läsande



En positiv attityd till  
läsning i hemmet



Tillgång till böcker



Regelbunden högläsning



Föräldrars engagemang



Att ha läsande förebilder

## Tips på saker att ta upp:

Känn dig som hemma

Barn är en prioriterad grupp på biblioteket

Öppettider

Bibliotekets språkstimulerande program  
för de minsta och deras vuxna

Biblioteket som mötesplats

Skötbord med mera

Låneregler, lånekort

Hur hittar man?

Vad gäller för borttappade/skadade böcker?

## BIBLIOTEKET FÖR BARN



Foto Anna Nordström

- så funkar det

# BIBLIOTEKET FÖR BARN



Foto Anna Nordström

- så funkar det

Om tid finns visa gärna filmen från Göteborgs bibliotek:

*Läs högt för barnen*

Speltid 01:45 min

<https://www.stadsbiblioteket.nu/las-hogt/>



Du kan även visa filmen:

*Från födseln till de första orden*

*Hitta språket*

Speltid: 18:10 min

<http://www.kodknackarna.se/startside/kod-knackarnas-material/hitta-spraket-film-sprakutveckling-barn/>



## TIPS OCH LÄNKAR

[www.bokstart.se](http://www.bokstart.se)

Hitta språket / [www.kodknackarna.se](http://www.kodknackarna.se)

[www.l177.se](http://www.l177.se) - "Läs tillsammans"

Bok: Barn i början av Monica Westerlund



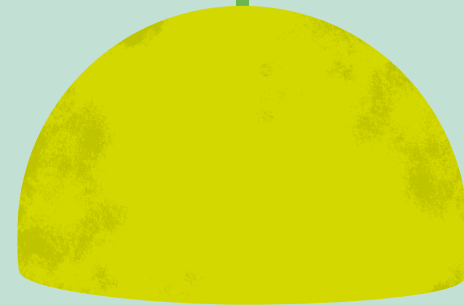
# TIPS OCH LÄNKAR

[www.bokstart.se](http://www.bokstart.se)

Hitta språket / [www.kodknackarna.se](http://www.kodknackarna.se)

[www.l177.se](http://www.l177.se) - "Läs tillsammans"

Bok: Barn i början av Monica Westerlund



Materialet är framtaget och sammanställt av Clara Holmén (leg. logoped) och Ann-Sofie Viberg André (leg. logoped) för Språkstegen med utgångspunkt i text-, bild- och informationsmaterial från:

[www.bokstart.se](http://www.bokstart.se)

Textförfattare: Carina Fast, Marie-Helene Dotevall och Eva-Kristina Salameh

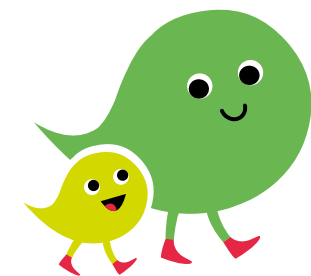
*Dags att höja ribban* - Kerstin Rydsjö, Region Halland

*Hitta språket* - Video- och textmaterial framtaget av Kodknäckarna, ideell förening, Louise Belfrage och Lotti Fred

[www.1177.se](http://www.1177.se)

# Handledning till föräldragruppermaterial Språkstegen

- Materialet är tänkt att fungera som ett stöd i planerandet och genomförandet av föräldragruppstillsfällor om barns språkliga och kommunikativa utveckling. Förhoppningen är också att materialet bidrar till att föräldrar får samma information, tips och inspiration kring hur de kan stimulera sitt barns språkutveckling.
- Materialet består av ett blädderblock där framsidan riktar sig till föräldrarna och baksidan innehåller den information som BHV-sjuksköterska/bibliotekspersonal presenterar. Blädderblocket kan man lätt ta med sig om grupptillfället äger rum i en lokal där datorutrustning saknas. Presentationen finns även i Power-Point-format.
- Materialet används med fördel av BHV-sjuksköterska och bibliotekspersonal tillsammans. Första delen handlar om barns kommunikativa utveckling och andra delen är mer kopplad till att läsa tillsammans etc. Tanken är att första delen presenteras av BHV-sjuksköterska och andra delen (efter sidan om flerspråkighet) av bibliotekspersonal. Har man inte möjlighet att hålla föräldragruppen tillsammans ska materialet ändå kunna användas och den som håller i grupptillfället presenterar då hela innehållet.
- Syftet är i första hand att informera och inspirera föräldrarna, inte att ge pekpinnar. Försök gärna få åhörarna delaktiga, exempelvis genom de diskussionsunderlag som finns i materialet. Hur och om diskussionsunderlagen används är valfritt. Lägg gärna till egna diskussionsfrågor.
- Du kan själv välja hur mycket av informationen på baksidetexten du säger eller om du hellre förklarar på annat sätt. Nyckelorden är fetstilade som ett stöd.
- Förslagen på sånger och ramsor är endast att se som tips och inspiration. Det är fritt fram att välja annat material att visa/göra.
- Tidsåtgång för att gå igenom materialet/presentationen är ca 20–30 minuter.
- **Tips!** Visa gärna filmen från Göteborgs bibliotek *Läs högt för barnen*, speltid 01:45 min. Om tid finns kan du även visa filmen *Från födseln till de första orden* från Hitta språket, speltid: 18:10 min.
- Uppkommer frågor om små barns användning av skärmar, appar och dylikt hänvisas i första hand till information på *Rikshandboken: <http://www.rikshandboken-bhv.se/Texter/Barn-och-media/Digitala-medier/>* samt bild- och diskussionsmaterialet *Familjeliv, små barn och medier*, framtaget av Statens Medieråd: [www.statensmedierad.se](http://www.statensmedierad.se).



SPRÅKSTEGEN